

ISSN 2181-922X

O‘ZBEKISTON:

TIL VA MADANIYAT

ADABIYOTSHUNOSLIK

2025 Vol. 2 (2)

www.literature.tsuull.uz

Bosh muharrir: Shuhrat Sirojiddinov

Bosh muharrir o'rinbosarlari: Nurboy Jabborov
Bahodir Karimov

Mas'ul kotib: Sohiba Madirimova

Tahrir kengashi

Nusratulla Jumaxo'ja, Iqboloy Adizova, Abdulla Ulug'ov, Dilnavoz Yusupova, Islom Yoqubov, Qo'ldosh Pardayev, Umida Rasulova, Akrom Dehqonov, Olim To'laboyev, Tozagul Matyoqubova, Shermuhammad Amonov, Shahlo Hojiyeva, Orzigul Hamroyeva, Ilyos Ismoilov, Sohiba Umarova, Gulbahor Ashurova, Ilhom Sayitqulov, Gulzoda Soatova, Dildora Rahmonova, Zilola Shukurova, Furqat To'xtamurodov, Sarvinoz Rasulova.

Jurnal haqida ma'lumot

“Adabiyotshunoslik” – “O'zbekiston: til va madaniyat” jurnalining adabiyotshunoslik yo'nalishidagi seriyasi bo'lib, yilda to'rt marta nashr etiladi.

Jurnalning **“Adabiyotshunoslik”** seriyasida o'zbek va jahon adabiyoti tarixi, xalq og'zaki ijodi, adabiyot nazariyasi, o'zbek mumtoz adabiyotining qo'lyozma manbalari va matnshunoslik muammolari, jadidchilik va jadid adabiyoti, zamonaviy adabiy jarayon, adabiy tanqid hamda qiyosiy adabiyotshunoslik yo'nalishidagi eng yangi tadqiqotlar e'lon qilinadi. O'zbek va jahon adabiyotshunosligi erishgan so'nggi yutuqlari aks etgan ilmiy maqolalarni nashr etishga alohida diqqat qaratiladi. Maqolalarning ilmiy saviyasi va tahliliy quvvati yuqori bo'lishiga e'tibor beriladi.

“Adabiyotshunoslik” seriyasida O'zbekiston va xorijiy davlatlarning e'tirof etilgan atoqli olimlari, oliy o'quv yurtlari professor-o'qituvchilari, doktorantlar, mustaqil izlanuvchilar hamda magistrantlarning ilmiy maqolalari nashr etiladi.

“Adabiyotshunoslik” seriyasi 2022-yil yanvar oyidan chiqa boshlagan.

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti.

O'zbekiston, Toshkent, Yakkasaroy tumani, Yusuf Xos Hojib ko'chasi, 103.

Email: adabiyotshunoslik2022@gmail.com

Website: www.uzlc.navoiy-uni.uz

www.literature.tsuull.uz

MUNDARIJA

MUMTOZ ADABIYOT TARIXI

Iqboloy Adizova

Millatni uyg'otuvchi kuch5

Shermuhammad Amonov

Ahmad Tabibiyning mustazod she'rlarga bog'langan taxmislari 20

Furqat To'xtamuratov

Muhsiniy she'riyatida qo'llangan ma'naviy san'atlarning ijodkor g'oyaviy niyatini ochishdagi o'rni38

Hulkar Sulaymonova

“Rasailu-l-Xorazmiy” asarining qo'lyozma nusxalari geografiyasi52

Sanobar Muxamedxodjayeva

Alloma Mahmud Zamaxshariy va uning ijodiy faoliyati64

Aziza Muratova

Alisher Navoiy ijodida Yusuf (a.s.) obrazi75

Aziza Almardonova

Orifona g'azallarda nafs tarbiyasi85

Nargiza Boymuratova

Lutfiy she'riyatida orif obrazi94

Kamola Allanazarova

She'riyatda davr muammolari va ma'rifat talqini105

Nafisa Tuxsanova

Sa'dulla Siyoyevning “Shaybonixon” obrazini yaratishda badiiy mahorat117

Mubina Abbasova

Yangi O'zbekiston boburshunosligi123

ZAMONAVIY ADABIYOT MUAMMOLARI

Abdulla Ulug'ov

Badiiy asarda adabiy qahramon portretining o'rni va ahamiyati132

Islomjon Yoqubov

“Jaloliddin Manguberdi” dramasi badiiy jozibasini208

Umida Rasulova

Hikmatlarda odam va olam konsepsiyasi221

Tozagul Matyoqubova

Fikr va tuygʻuni yagona rakursda uygʻunlashtirgan shoir230

Sarvinoz Rasulova

Tohir Malik asarlarida qatagʻon qurbonlari taqdirining aks etishi241

Matluba Norbaboyeva

Oʻzbek xalq maqollarida yetimlik motivi talqini251

Usmonova Sharifa

Muhammad Alining “Mangu quyosh” romanida obrazlar xilma-xilligi260

Sarvinoz Rasulova, Madina Bolliyeva

Balladada tuygʻu tasviri270

Oygul Matkurbanova

Qamchibek Kenja hikoyalarida ayol obrazi279

Dilovar Nurmurodova

Abdurashid Nurmurodov ijodida urush mavzusining aks etishi291

Shalola Davletova

Borxes ijodining falsafiy talqini300

Maʼrifat Alimqulova

Mamatqul Hazratqulov hayoti va ijodiga chizgilar309

Habiba Ergasheva

Faxriyorning sheʼriy tarjimalari320

Muharram Ibodullayeva

Biografik metodning badiiy asarni oʻrganishdagi imkoniyati ...330

MUMTOZ ADABIYOT TARIXI

Millatni uygʻotuvchi kuch

Iqboloy Adizova¹**Abstrakt**

Mazkur maqolada Xorazm jaded matbuotining shakllanish, vujudga kelish va tarqqiyot bosqichlari yoritiladi. Dastlab vujudga kelishining ijtimoiy-tarixiy asoslari oʻrganiladi. Bunda Xorazm xalqining buyuk farzandi, shoir, tarixchi, davlat arbobi Muhammad Yusuf Bayoniyning “Shajarayi xorazmshohiy” tarixiy asaridagi maʼlumotlarga va matbuot matnlariga asoslaniladi. “Shajarayi Xorazmshohiy”ning soʻnggi – XV bobida XIX asr ikkinchi yarmi XX asr boshlaridagi ijtimoiy-tarixiy hayot, Rossiya mustabidchiligi, ozodlik va mustaqillikka ehtiyojning paydo boʻlishi bilan bogʻliq xalqning kechinmalari, qalb tugʻyonlari, ziyoli qatlamning jonkuyarligi va fidoiyligi oʻz ifodasini topgan. Bu tasvirlar bizni Xorazm jadidchiligi va uning shakllanishiga sabab boʻlgan tarixiy voqeliklar bilan tanishtiradi. Jarayonning faol ishtirokchilari, jonkuyar yetakchilari va tashkilotchilari haqida maʼlumot beradi. Shu sababli ham, tadqiqotni yaratishimizda mazkur asarga va davr matbuoti manbalariga tayanib xulosalar chiqardik. Xorazm jadid matbuotining birinchi mahalliy gazetasi “Inqilob quyoshi”dir. U 1920-yil 6-martdan boshlab chop etila boshlangan. Maqolada mazkur nashrning taqdiri, ahamiyati va ijtimoiy hayotdagi oʻrni ham ochib beriladi.

Kalit soʻzlar: *matbuot, jadid, poligrafiya, matbaachilik, qatagʻon, inqilob, maorif, toshbosma, mixbosma.*

Jahon adabiyotshunosligida jadid matbuoti tarixini oʻrganish borasida koʻplab, jiddiy tadqiqotlar amalga oshirilgan. Uning yetuk namoyandalari faoliyati keng koʻlamda tadqiq etilgan. Xorazm jadid matbuoti ham mazkur yoʻlning muhim shoʻbalaridandir. 1920-1930-yillarda qadimiy va betakror diyor Xorazmda “Inqilob quyoshi”, “Xorazm xabarlari”, “Yoshlar ovozi”, “Toza choʻl”, “Maorif”, “Hunarmandlar choʻkichi”, “Ishchi tovushi”, “Yordam” kabi oʻnlab gazeta va jurnallar chop etilgan. Oʻz davrida ular xalqni uygʻotish,

¹ Adizova Iqboloy Istamovna – filologiya fanlari doktori, Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat oʻzbek tili va adabiyoti universiteti professori

E-mail: ataullo98@mail.ru

ORCID ID: 0000-0002-3685-9955

Iqtibos uchun: Adizova, I. 2025. “Millatni uygʻotuvchi kuch”. *Oʻzbekiston: til va madaniyat*. 2 (2): 5–19.

ma'naviy-ma'rifiy jihatdan yuksaltirish borasida ulkan vazifalarni bajargan. Mazkur matbuot namunalari davrning ijtimoiy hayotini, faol tarixiy jarayonlarni aniq tasavvur etishimizda, tarixni to'g'ri baholashimizda katta ahamiyatga ega. Ammo shunga qaramay, jadid matbuoti tarixi yoritilgan tadqiqotlarda, mazkur voqea matbuoti yetarli darajada yoritilmay kelinmoqda. Ushbu maqola ayni masalaga bag'ishlangan.

Matbuotning insoniyat hayotini va tarixini o'rganishda juda katta o'rni bor. Unda har bir xalqning ijtimoiy hayoti, madaniy-ma'rifiy dunyosi, adabiyot va adabiy jarayoni, san'ati o'z aksini topadi. Shu sababli ham, har bir millatning tarixi, adabiyoti taraqqiyoti haqida tasavvurga ega bo'lish uchun, albatta, uning matbuoti sahifalari qatida yoritilgan hayot tarzi bilan chuqur tanishmoq lozim. Shu ma'noda, Xorazm jadid matbuotini tadqiq etish bizga XX asrning 20-30-yillaridagi Turkiston tarixi bilan bog'liq ko'p masalalarga oydinlik kiritishga yordam beradi.

O'zbekiston Respublikasi tashkil etilganining dastlabki kunlaridan boshlab, ma'naviyat, madaniyat va matbuotni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilgan. Jumladan, 1928-yilga kelib, 4 yil ichida "Kommunist", "Inqilob", "Yer yuzi", "Maorif va o'qitg'uvchi", "Tong yulduzi", "Qishloq xo'jaligi turmushi" kabi 24 ta jurnal tashkil etilgan. Birgina Xorazm hududida o'nlab gazeta va jurnallar tashkil etilganini kuzatamiz. Ular sho'ro davlatining g'oyalarini targ'ib etish bilan birga, xalqning fikrini ochish, millatni uyg'otish yo'lida katta vazifalarni bajargan.

"Inqilob quyoshi" gazetasi Xorazmda tashkil etilgan ilk gazeta hisoblanadi. 1920 yil 6 martda uning ilk soni chop etiladi. Bu ishning tashkilotchi va muharrirlari Otajon Abdalov, Bekjon Rahmon, Qurbon Beregin, Zokir Bekchurin, Madrahim Saydashev, Habib Samigullin, Muhammad Zokirov, Umar Qurboniylar kabi ijodkor va yoshlar faollari edilar. Undan tashqari, Xorazmda 10 ga yaqin "Qizil Xorazm", "Xorazm xabarleri", "Yoshlar ovozi", "Toza cho'l", "Hunarmandlar cho'kichi", "Maorif", "Ishchi tovushi", "Qopqon", "Yordam" singari gazetalar ham chop etilgan. Bular hukumatning matbuotni rivojlantirishga katta ahamiyat berganini ko'rsatadi.

O'zbekiston Milliy kutubxonasida, bugungi kunda "Inqilob quyoshi" gazetasining 115 ta soni saqlanadi. Shundan, 20 tasi 1920-yilda chop etilgan sonlardir. Ularda davr hayoti, ijtimoiy-siyosiy masalalar, zamondoshlarni uyg'otishga, mustaqillik g'oyalarini singdirishga, faollikka, mehnatkashlikka da'vat, chaqiruv ustuvorlik qilganini kuzatamiz.

“Inqilob quyoshi” dastlab toshbosmada, keyinchalik mix bosmada nashr etilgan. Ilk nusxalari 2 sahifadan iborat bo'lib, arab alifbosiga asoslangan eski o'zbek yozuvida, yirik harflarda chop etilgan. Gazeta o'zbek va turkman tillarida bosilgan. Matbaa ishlari, asosan, qo'lda bajarilgan, toshbosma qoliplarining og'irligi qiyinchilik tug'dirgan. Shu sababli ham, gazeta dastlab haftada bir marta, keyin 2 marta, keyinchalik, har kuni nashr etila boshlagan. Bu gazetachilikning rivojlanib borganidan dalolatdir.

Gazeta dizayni juda e'tibor bilan ishlangan. Gazeta sahifasi 3 ta qismga bo'lingan: 1-bo'limda yirik harflarda, juda go'zal shaklda gazetaning nomi, 2-bo'limda muassislar berilgan, 3-bo'limda esa “Mundarijasi” sarlavhasi ostida gazetada berilgan matnlar mazmuni bilan tanishtirilgan. Dastlab, gazetaning eng tepasida ikkita quyidagi shior-epigraflar keltiriladi: 1. “Yashasun Sharq ozodligi!” 2. “Birlashingiz butun dunyo mehnatkashlari!” Keyin gazeta va muassislar haqida ma'lumot keltiriladi: “Xorazm Markaziy ijroiya qo'mita ham Markaziy ishtirokiyun firqa qo'mitalari tarafidin haftada ikki martaba chiqaturg'on siyosiy va ijtimoiy gazetadur”.

Gazeta mundarijasi va ruknlari bilan tanishganda, mavzularning rang-barangligini, yangiliklarning ko'pligini, O'zbekiston, xususan, Xorazmda yuz berayotgan barcha voqea-hodisalar keng ko'lamda qamrab olinganligini ko'ramiz. Jahonda yuz berayotgan xabarlar yuzasidan axborotlar bilan tanishamiz. Gazetaning ikkala sahifasi ham 3 bo'lakka bo'lingan. Birinchi, ikkinchi qismda Xorazmga oid ichki ma'lumotlar berilib, 3-qismda gazetxonlar dunyo xabarlari bilan tanishtiriladi. O'ndan ortiq ruknlardan foydalanilgan: 1. “Qizil Xorazm jumhuriyatida”. 2. “Dehqonlar soyuzi”. 3. “Simsiz telegram xabarlari” 4. “Partiya ishlari”. 5. “Yoshlarni qutqaruv choralari”. 6. “Xorazmda ziroat ishlari”. 7. “Xorazm xabarlari”. 8. “Tanqidiy maqola”. 9. “E'lon”. 10. “Sharq ma'muriyatida” va boshqalar.

Gazeta mazmunidan ikki xil kayfiyat sezilib turadi. Birinchidan, yangi inqilobiy davr bilan bog'liq ravishda, ilm-fan, madaniyat va ma'rifat, ta'lim sohalarini, mamlakatni taraqqiy ettirish, xalqning dunyoqarashini oshirish, ilm vositasida ularni uyg'otish, milliy qadriyatlarni anglab yetishga da'vat kabi jadidlik g'oyalari bilan sug'orilgan ko'tarinki kayfiyatdagi maqolalarni kuzatamiz. Ikkinchidan, sho'rolar g'oyalari ta'siridagi qarashlarning guvohi bo'lamiz. Ayrim maqolalarda, albatta, davr siyosati bilan bog'liq holatda, xonliklar davri xalqni zulm iskanjasida ushlaganlikda va qoloqlikda ayblanganligini ko'rish mumkin.

“Inqilob quyoshi” gazetasida ijtimoiy hayot hodisalarining yoritilishi bilan birga, davr adabiyoti, adabiy jarayon, san’at borasida ham ma’lumotlarga duch kelamiz. O’sha davrda faol ijod bilan shug’ullangan Bayoniy, Mutrib, Mullo Inoyatullo Qozi, Avaz O’tar, Ojiz, Chokar, Devoniy, Oqil, Partav, Haziniy, Hoji Mahmudiy, Safo Mug’anniy kabi zamon shoirlarining xalqning ruhini ko’taruvchi, uyg’otuvchi asarlari ham chop etilgan.

1923-yil sentyabr oyida mazkur gazetada chop etilgan she’rlar jamlanib, “O’zbekcha inqilobiy she’rlari yug’urumi” sarlavhasi bilan Xivada to’plam holida chop etilgan. Mazkur to’plamda jamlangan nazm namunalari bilan tanishib, gazetada davrning muhim xabarlarini bilan bir qatorda she’riyat, adabiyot namunalari ham xalqni uyg’otish, jadidchilik g’oyalarini targ’ib etishda qanchalik muhim vazifalarni bajarganligining guvohi bo’lamiz. Ayniqsa, Bayoniyning "Mustabidlar javridin bexonumon o’ldi jahon..." naqarotli muxammasi xalq ko’nglidagi dardni, davr ruhini, tarixiy jarayondagi voqea-hodisalar ko’lamini anglashimizga yordam beradi. Zamondagi notinchlik, xalqning og’ir ahvoli Bayoniy qalb torlarini chertib o’tadi. Shoir el taqdiriga, xarob qilinayotgan vatan qismatiga achinadi:

Chun hukumat ahli topdilar jahonda izzu shon,
Ayladilar dahraro faqr ahlining bag’rini qon.
Kizb ila kinga yasab qonune, g’adr aylab ayon,
Ne shariatga, ne zakonga amal aylab ul on,
Mustabidlar javridin bexonumon o’ldi jahon!
Xonimiz¹ xon bo’lgach, etdi topganin tuproqg’a xarj,
Ne navkar minmakka ot topdi, ne ot topganda sarj.
Yurtidan parvoyi bordurmu oning, darkori farj,
Qaysi bir fe’lini aylarman bu avroq ichra darj,
Mustabidlar javridin bexonumon o’ldi jahon! [Yug’urumiya,
1923, 9-10-b.].

“Mustabidlar javridin...” muxammasi tanqidiy xarakterga ega bo’lib, unda hukmron sinf vakillarining boshboshdoqligi, xudbinligi, sitamkorligi fosh etiladi. Bu she’r “javru zulm ahli bori maqsadlariga yetgan, mulki ko’p bo’lsa bas, el qirilganidan g’am yemagan xon va beklar” zamonining, kishilar dunyodan “zor giryon, armon bilan ketgan” nochorliklar, iztiroblar zamonining yaxlit bir tarixiy manzarasini ifodalab beradi. Muxammasda Bayoniy

¹ Bu o’rinda 1910-yilda otasi Muhammad Rahimxon II Feruzdan keyin Xiva taxtiga o’tirgan Asfandiyorxon nazarda tutilgan.

tinchlik, baxtiyorlik masalasini ilgari suradi. Turli talon-toraj, harbiy janjallarga yo'l qo'ymaslik, vatanparvarlik g'oyalari kuylaydi.

Sho'rolarning inqilobiy davlat to'ntarishi milliy mafkurani ostin-ustin qilib yubordi. Xalqqa bu hodisa asrlar mobaynida orzulangan chinakam erk, ozodlik, hurriyat, tenglik g'alabasi deya tushuntirildi. Sho'raviy tuzum eng xalqparvar, adolatshior rahnamo kuchdek tinimsiz targ'ib-tashviq etildi. Qizil bosqinchilik – xaloskorlik, vahshiylarcha to'kilgan qon – qutlug' qon, shahidlarning qirmizi qonidan alvon bo'lgan ol bayroqlar – ozodlik tug'i deya ramziylashtirildi. Xalqning avomu ziyolisi bunday olamshumul fitnaga ishontirildi. Ulusning butun boshli bir avlodi aldandi. Hatto, Chor Rossiyasi bosqinchiligini o'z ko'zi bilan ko'rgan Bayoniy ham sho'ro inqilobi o'sha istiloning o'zgacha qiyofadagi davomi ekanligini anglab yetmadi. Buni shoir o'zi orzulagan hurriyat deb qabul qildi va katta umidvorlik bilan kuyladi. Aldangan avlod namoyandalari o'zbek inqilobiy adabiyotini maydonga keltirdilar. Ko'lamdor bu adabiyotni chetlab o'tish yoxud yo'qqa chiqarish qiyin. Ulkan merosimizning ushbu parchasini tanqidiy nigoh bilan o'rganish maqsadga muvofiq. Ammo peshqadam shoirlarimiz ilhom va ijodlarini hurriyat, erk, ezgulik, ma'rifat uchun kurashga safarbar etishgan. Xususan, Bayoniyning "Ahli ash'ora" she'rida bu kayfiyat, shoirning an'anaviy uslubdagi ijodkordan otashnafas erkparvar shoir darajasiga o'sib yuksalgani ayon ko'rinib turadi:

Elni kurashga chorlang,
Ma'rifat sari yo'llang,
Jabhalardan so'z so'zlang,
Fidoyilarni kuylang,
Shoirning iftixori,
Shoir baxti shundadir.

"Yug'urumiya"dagi har bir she'rning "Inqilob quyoshi" gazetasining 1920, 1921 va 1922-yillardagi qaysi sonida chop etilgani aniq ko'rsatiladi. Ayniqsa, Avaz O'tarning jadid ma'rifatparvarlari g'oyalari o'zida mujassamlashtirgan "Xalq", "Hurriyat", "Til", "Sipohiylarg'a", "Ulamolarga xitob", Chokarning "O'quv", "Hurriyat", Ojizning "Hurriyat", Haziniyning maxsus bolalar uchun yozilgan "Xorazm dehqoni", "Gulduring" kabi mashhur she'rlari gazetaning ilk sonlarida e'lon etilgani, mazkur gazetaning davr uchun qanchalik muhim maqomda turganini isbotlaydi.

Gazeta sahifalarida turli e'lonlar, yangiliklar haqida xabarlar ham berib borilgan. Unda hududning ma'naviy-ma'rifiy hayotiga oid xabarlarni ham uchratamiz. Jumladan, muzey ochilgani, teatr tashkil

etilgani, yangicha usuldagi maktablar soni kundan-kunga ko'payib borayotgani haqidagi ma'lumotlarni ham kuzatamiz. "Inqilob quyoshi" 1921-yil martidan 1922-yil mayigacha "Xorazm xabarlar" nomi bilan ham chiqarilgan.

Xorazmda 1921-yil iyulidan boshlab, "Izvestiya" gazetasi ham o'zbek, rus va turkman tillarida chop etilgan. O'zbekiston Milliy kutubxonasida uning hozirgi kunda 16 ta soni saqlanadi. Unda, asosan, Xorazm jumhuriyatidagi ijtimoiy hayotga aloqador kundalik xabarlar berib borilgan.

Xorazm matbuoti o'ziga xos xususiyatlarga ega. Ammo shu paytgacha ular yetarli o'rganilmagan. Hatto 1930-40-yillarda Xivada "Bo'l tayyor" deb nomlangan bolalar gazetasi ham chop etila boshlagan.

XX asrning 20-yillarida Xadicha Bikchurina, Maryam Is'hoqova, Norjon Abdusalomova, Onajon Safoeva, Onajon Beregina kabi ayol muxbirlar ham yetishib chiqdi. Ular ham Xorazm ijtimoiy hayotining gullab yashnashida, jamiyatdagi muhim muammolarni ko'tarib chiqishda faollik ko'rsatishdi. Ko'plab o'zlariga o'xshagan xotin-qizlarga namuna bo'lib, ularning ijtimoiy hayotda o'z o'rinlarini topishlariga sababchi bo'ldilar.

Gazetaning birinchi muharriri Bekjon Rahmonov bo'lgan. Bekjonning otasi Xiva xonligida katta hurmatga sazovor inson bo'lib, mashhur bosh vazir Islomxo'janing eng yaqin kishilaridan biri edi. Bekjon har tomonlama chuqur bilim oladi. Xivadagi eski va yangi usul maktablarida ta'lim oladi. Madrasada diniy va fiqhiy ilmlarni mukammal o'rganadi. Keyin Turkiyada Istanbul dorulmualliminida tahsil olib, pedagog bo'lib yurtiga qaytadi. Uning dunyoqarashi keng. Serqirra iste'dod sohibi edi. Faylasuf, publitsist, tilshunos, adabiyotshunos, san'atshunos, ijodkor sifatida mahoratli va noyob mutaxassis, "Yosh xivaliklar" deb nomlangan jadidchilik harakatining yetakchilaridan edi. U 1920-yilda Xiva muzeyi tashkil etilganda, direktor lavozimiga, keyinroq jumhuriyat maorif noziri lavozimiga tayinlanadi. U yurti taraqqiyoti uchun ko'p ishlarni amalga oshiradi. Maktablar, o'quv kurslar ochadi. Boboov Salimov bilan hamkorlikda jadid maktablari uchun "Alifbo", "O'qish kitobi" kabi darsliklar yaratadi. U ko'plab publitsistik maqolalar yozadi. Xalq maqollarini to'plab "Otalar so'zi" nomi bilan kitob chop ettiradi. Bu kitobda jamlangan xalq hikmatlari millatning o'zligini anglashi, uyg'onishi uchun asos bo'lishini muallif yaxshi tushungan. "Xorazm musiqiy tarixchasi", "Xilvati so'fiho" kabi asarlari ham bor. U Xorazmda Milliy ozodlik harakatining yetakchisi sifatida ko'p ishlarni

amalga oshirdi. Yangi alifbo munosabati bilan til va tilshunoslikka, millat maqomiga oid ko'p muhim fikrlarni ilgari surgan. Uning vafoti haqida har xil qarashlar bor. Shulardan aniqrog'i, Sovet chekistlari tomonidan Amudaryoda kemada vahshiylarcha o'ldirilganidir. O'zbek xalqining mustaqilligi yo'lida jonini fido qilgan yetuk farzandining qismati afsuski yetarli o'rganilmagan. Uni o'rganish kelajakda ilm ahli oldida turgan dolzarb vazifalardandir.

“Inqilob quyoshi”ning ilk muharrirlaridan yana biri Otajon Abdalov Xorazm matbaachilarining yetakchilaridan edi. U bu sohaning yetuk mutaxassislaridan. Toshkent va Moskvaga borib zamonaviy poligrafiyaning sir-sinoatini o'rganib kelgan. Poligrafiyaning yangi apparatlari, asbob-uskunolari Xorazmga olib kelinadi. Bunda O. Abdalov faollik ko'rsatadi. Ularni ishga tushiradi. Matbuot nashrlarini ko'p sonda, sifatli chop etishda, Xorazmda matbuotni rivojlantirishda o'zining ulkan hissasini qo'shadi. Hatto, u “Qizil mehnat” ordeni bilan ham taqdirlanadi.

Xorazm jadid matbuoti bevosita Qurbon Beregin nomi bilan ham bog'liq. Unga bag'ishlab ayrim asarlar yaratilgan. Ammo bu yetarli emas. Uning faoliyati haligacha to'liq o'rganilmagan. Uning Xorazm va O'zbekistonning XX asr 20-30-yillar tarixi va taraqqiyotida ulkan xizmati bor. Bu faoliyatni mukammal o'rganish nihoyatda muhimdir.

2006-yilda Naim Karimov tomonidan “Qurbon Beregin qismati” nomli kitob chop etilgan [Karimov, 2006]. U dastlabki asar bo'lgani sababli, Beregin haqidagi umumiy ma'lumotlarni qamragan. Uning faoliyati esa serqirra. U siyosiy arbob sifatida davlatning ko'plab tashkilotlarida – O'zbekiston nashriyoti, Yozuvchilar uyushmasi, Yoshlar tashkiloti, hatto, Markazqo'mda rahbarlik lavozimlarida ishlagan. Jurnalist, yozuvchi sifatida yaratgan asarlari katta ko'lamga ega. Shunday ekan, uning faoliyati turli qirralardan, turli mutaxassislar tomonidan chuqur tadqiq etilishi nihoyatda dolzarbdur.

Qurbon Beregin taqdiri rang-barang sarguzashtlarga boyligi bilan ajralib turadi. Bolaligidan uning zuvalasi mehnat bilan qorilganining guvohi bo'lamiz. Oddiy hunarmand oilaning farzandlari kabi u ham yoshligidan otasiga, oilasiga yordam berish maqsadida turli mehnatlar bilan shug'ullanadi. Keyinchalik 20-yillardagi inqilobiy o'zgarishlar ko'plab tengdoshlari kabi uni ham o'z bag'riga oladi.

U 1921-yilda Xorazm yoshlar ittifoqi tomonidan o'ndan ortiq tengdoshlari bilan birgalikda, Qozonga harbiy-siyosiy maktabga

o'qishga yuboriladi. Ular jo'nab ketishidan oldin Xivada tatar millatiga mansub ko'plab ma'rifatparvarlar kelib, yangi uslubdagi maktablar tashkil etgan edi. Xorazm tilining tatar tiliga yaqinligi sababli, ular bilan muloqot qilishlari, hatto gazetalar bilan tanishishlari muammo keltirmas edi. Shu davrdayoq, Xivaga ko'plab gazetalar yetib kelgan. Keng xalq ommasi ular bilan tanishish imkoniga ega bo'lishgan. Bu borada quyidagicha ma'lumot beriladi: "Bu gazetlar ichida eng ko'p tarqalganlari Orenburgda nashr qilinmoqda bo'lgan "Vaqt" gazetasi. Bulardan boshqa yana Rusiyada nashr qilinadigan tatar gazetlaridan "Ittifoq", "Yulduz", "Taraqqiy"ni, jurnallardan "Din va maishat"ni va Istanbul gazetlaridan "Vahdat"ni o'qiydur" [Karimov, Qurbon Beregin qismati, 2006, 15-b.].

Bu o'rinda Istanbulda chop etilgan "Vahdat" gazetasi ham tilga olinmoqda. Bu bejiz emas. Chunki Xorazm tili usmonli turk tiliga ham juda yaqinligi, mazkur gazetaga talabning paydo bo'lishiga sabab bo'lgan. Ko'rinadiki, Xiva xonligiga Rossiya, Turkiya, Qozon kabi turli xorij mamlakatlaridan ma'rifat epkinlari esa boshlagan edi. Bu, albatta, sekinlik bilan bo'lsa-da, o'z mevasini ko'rsatgan.

Qurbon Olloberganov (Beregin) 1922-yil yanvarda Qozondan qaytib kelgandan keyin, hukumat idoralarida ishlay boshlaydi. Dastlab Xiva shahri yoshlar tashkilotining bo'lim boshlig'i, keyin shahar Favqulodda komissiyasining maxfiy-shoshilinch ishlar bo'limiga tergovchilik vazifasini bajaradi. Ko'p o'tmay, uni Moskvaga kommunistik universitetga o'qishga yuborishadi. Ammo sog'ligi yomonlashib, noyabr oyida Xorazmga qaytib, yoshlar tashkiloti kotibi sifatida faoliyat olib boradi.

Qurbon Beregin yoshlarning eng faol ustozlaridan biri darajasiga ko'tariladi. Xorazm yoshlar tashkilotida turli lavozimlarda xizmat qiladi. Tengdoshlarini bilim egallashga, o'qishga targ'ib-tashviqi bilan shug'ullanadi. 500 lab yigitlarni, 30 ga yaqin qizlarni turli shaharlarga turli kurslarga o'qib, tajriba orttirish uchun jo'natishda bosh-qosh bo'ladi. Xorazm yurtining ravnaqi, rivoji va taraqqiyoti uchun jon-jahdi bilan xizmat qiladi. Yangi va o'zgarishlar davriga chin dildan ishonib, butun kuchini berib, ona xalqi kelajagi uchun harakat qiladi.

Tarixdan ma'lumki, 1873-yildagi keskin kurashlar natijasida Xorazm Rusiya imperiyasining vassaliga aylandi. Ammo ma'rifatli, xalqining ma'naviyatini yuksaltirish uchun hamisha jonkuyarlik bilan faoliyat olib borgan Xiva xoni Muhammad Rahimxoni Soniy Feruz yurtida ilm-fan, adabiyot, san'atni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratdi. Ilojsizlikdan, Rusiya bilan munosabatlarini

yaxshilashga, undan o'z ona yurti va xalqining kelajagi va ravnaqi uchun foydalanishga harakat qildi. Jumladan, O'rta Osiyoda birinchilardan bo'lib, kino, fotografiya kabi zamonaviy san'atlarni Xivaga olib keldi va rivojlantirish choralarini ko'rdi. Ayniqsa, uning xonligi davrida kitobchilik, tarjima san'atlariga ham jiddiy e'tibor berganligi borasida ko'p ma'lumotlar yetib kelgan. Ana shu katta tajribani yanada taraqqiy ettirib, birinchilardan bo'lib, Xivada 1880-yildayoq, tipografiya va nashriyotlar tashkil etdi. Navoiyning "Hayrat ul-abror", "Xazoyin ul-maoniy", Shermuhammad Munisning "Munis ul-ushshoq", Ogahiyning "Ta'viz ul-oshiqin", Komil Xorazmiyning devonlari kabi asarlar litografik usulda nashrdan chiqdi. Bular Xorazmda noshirlik ishlari bo'yicha katta tajriba mavjudligini ko'rsatadi. Ana shunday o'lkaning farzandi bo'lgan, ajdodlar tajribasidan suv ichgan Q.Beregin ham o'z davrida nashriyotchilik salohiyatini ishga soladi. U "1931-yil oktyabr oyida O'zbekiston Davlat nashriyoti pravleniesining raisi etib tayinlanadi va 1933-yilning noyabr oyiga qadar nashriyot direktori lavozimida xizmat qiladi" [Karimov, Qurbon Beregin qismati, 2006, 32-b.].

Uning sa'y-harakati bilan kitob nashri va targ'iboti yuqori darajaga ko'tariladi. "Kitob va inqilob" jurnalida chop etilgan o'z maqolasida raqamlar bilan keltirib, 1932-yildan 1933-yilgacha 1 yil mobaynida kitob chop ettirish 3 baravarga ortganligi haqida ma'lumot beradi.

Qurbon Beregin juda chaqqon, kirishimli, ilm-ma'rifatli va adolatli inson edi. Shu sababli ham, atrofida hamisha yaqin do'stlari adabiyotshunos va yozuvchilar – Yunus Yusupov, Abdulhamid Majidiy, Cho'lpon, Usmon Nosir, Elbek, Akmal Ikromov, Fayzulla Xo'jaev, Abdulla Qodiriy, Hodi Zarif kabi ziyoli insonlar bo'lishgan. Hayoti davomida ular bilan hamfikirlikda xalqi, millati kelajagi uchun astoydil mehnat qilgan. Qo'lidan kelganicha, do'stlariga yordam qo'lini cho'zgan. Ayniqsa, nashriyot rahbari sifatida ularning yozgan asarlarini chop etish, xalqqa yetib borib, ularning ma'naviyati, dunyoqarashini o'stirish uchun xizmat qilishida o'z hissasini qo'shgan. Eng yaqin do'stlaridan Yunus Yusupov u haqda so'zlar ekan, uning tashkilotchilik qobiliyatiga egaligi, xalq va vatanini qattiq sevuvchi, ko'p kitob o'qigan, ilmu ma'rifatli, donishmand bo'lgani, barcha atrofda qilarga, tengdoshlariga ibrat bo'la oladigan inson ekanligini xotirlaydi. "U haqiqiy inson edi" [Karimov, Qurbon Beregin qismati, 2006, 18-b.], deya bir jumla bilan yuqori baho beradi.

O'zbek xalqining sevimli yozuvchisi Abdulla Qahhor ham

Qurbon Beregin bilan yaqin do'st bo'lganini xotirlaydi. Hatto, uning "Adabiyot muallimi" nomli mashhur hikoyasining yozilishiga ham Qurbonning aytib bergan bir hayotiy voqeasi turtki bo'lganini eslaydi.

1924-yildan Sovet davlatining millatlarni o'zligidan uzoqlashtirish jarayoni, xususan, tarixi va diniga qarshi qattiq kurashi boshlanadi. Hatto Ollobergan, Xudoybergan, Olloberdi, Xudoyberdi kabi tarkibida Olloh, Xudo so'zlari ishtirok etgan ism-familiyalarni ham o'zgartirish, xalqni milliylikdan uzoqlashtirish jarayoni boshlanadi. Jumladan, ayni kunlarda Qurbon Olloberganov ham o'z familiyasining bir qismini saqlagan holda Beregin degan familiyani olishga majbur bo'ladi.

Uning Xorazmda, Qozonda, Moskvada bilim olgani, katta tajriba orttirgani, albatta, dunyoqarashining o'sishiga turtki bo'ldi. Xalqining buyuk kelajagiga katta umid va ishonch bilan qaray boshladi. XX asrning 20-yillaridagi ijtimoiy-tarixiy vaziyatdan ilhomlanib, jadidlarning ilhombaxsh g'oyalariga tayanib, Xorazm matbuotini rivojlantirishga qattiq bel bog'ladi. 1927-yil fevral oyida, Xorazm jadid matbuotining ilk qaldirg'ochi hisoblangan, "Inqilob quyoshi" gazetasiga muharrir etib tayinlandi. U betakror notiq, tashkilotchi va jurnalistik qobiliyatga ega edi. 1929-yil mayigacha shu vazifani bajardi. Xalq hayotida matbuotning o'rnini chuqur tushunib, u orqali millatni uyg'otishga, taraqqiyot ilm yo'lida ekanligini anglatishga harakat qildi.

Bereginning butun hayoti O'zbekiston matbaachiligi bilan chambarchas bog'liq bo'lgan. U keyinchalik "Inqilob quyoshi"dan tashqari ham bir qancha gazeta va jurnallarda faoliyatini davom ettirgan. Jumladan, 1930-31-yillarda mamlakatning ma'rifiy hayotida yuksak maqomga ko'tarilgan "Maorif va o'qitg'uvchi" jurnalida ham muharrir sifatida ishlagan. Unda mamlakatning rivojlanishiga xizmat qiluvchi ta'lim, adabiyot, san'at, o'qitish ishlari, madaniy-ma'naviy hayot borasida ko'plab maqolalarning xalqqa yetib borishida jonbozlik ko'rsatgan.

Beregin mazkur sohaga ko'plab yangiliklar olib kirishga harakat qilgan. Jumladan, u gazetxonlar sonini ko'paytirish maqsadida obuna qiluvchi tashkilotlarning musobaqasini o'tkazadi. Muxbirlarning kasbiy malakasini oshirish niyati bilan ular uchun ilmiy-amaliy seminarlar tashkil qiladi. 1927-yil 21-dekabrda muxbirlar va gazetxonlarning 1-konferensiyasi chaqiriladi. Unda matbuotning faolligini oshirish, unga to'sqinlik qiluvchi kuchlarga qarshi kurashish, tahririyatga kelgan maqolalarning saviyasiga qarab

saralash masallalari muhokama qilinadi. Bu ishlarni tashkil etishda Beregin katta jonbozlik ko'rsatadi. Bular, albatta, matbuotning yanada taraqqiy etishi uchun xizmat qilgan.

Qurbon Bereginning jurnalistik faoliyati ko'plab publitsistik asarlar bilan bir qatorda, badiiy asarlar ham yaratishga ilhomlantirdi. Jumladan, "Inqilob quyoshi" da "Shodlikli kunlar" sarlavhali hikoyasi e'lon etilgan. Uning adabiy merosini 200 dan ortiq publitsistik maqolalari, kitoblari, she'rlari, hikoya, nutq va ma'ruzalari tashkil qiladi. Jumladan, "Madaniy qurilish vazifalari", "Shodlikli kunlar", "Grajdanlar urushining tarixi to'g'risida", "Savod uchun kurash" kabi kitoblari ilm ahliga ma'lum. Ayniqsa, "Yoshlar matbuoti", "Inqilob quyoshi 8 yoshda", "Buyuk yuksalish yo'lida", "22 lar o'ldirilishining o'n yilligi", "Yana teatr to'g'risida" kabi publitsistik maqolalari uning ijtimoiy hayotdagi eng muhim masalalarga e'tibor qaratganini ko'rsatadi. Jumladan, "22 lar o'ldirilishining o'n yilligi" maqolasi 1924-yil 22 ta "Yosh xivaliklar" jadidchilik harakati yetakchi a'zolarining vahshiylarcha qatl etilishi munosabati bilan yozilgan. Mazkur maqola "Inqilob quyoshi" gazetasining 1934-yil 23-avgust sonida chop etilgan. O'sha davrda bunday masalaning matbuotda yoritilishi Bereginning jasoratli va millatparvar insonligini yana bir bora isbotlaydi. Quyidagi she'ri uning shoir sifatidagi qiyofasini tasavvur etishimizga yordam beradi:

Umid sahrosini yiroq desalar,
Tog'lardan oshaman shamolday esib,
Haqiqat pardasi yopiq desalar,
Ko'z yummay ochaman parchalar kesib...

She'r ijodkor qalbini, dunyoqarashini to'liqroq va aniqroq ochib beradi. Shunday ekan, mazkur she'rdan biz Bereginning ozod va hur mamlakat kelajagi uchun umid bilan yashayotgani, unga yetish uchun hech narsadan, hatto, tog'lardan, to'siqlardan ham oshishga tayyorligini ko'ramiz. She'rdan biz "Haq olinur, berilmas", degan Behbudiyning va "Kishan kiyma, bo'yin egma, Ki sen ham hur tug'ilg'onsan", degan Cho'lponning tovushini eshitganday bo'lamiz. Uning dunyoqarashi ham yaqin do'stlaridan biri bo'lgan Cho'lpon qarashlariga hamohang bo'lganini tasavvur qilamiz.

Biz tariximizni kuzatib, sho'rolar g'oyalarini qabul qilgan, komsomol tashkiloti safida faol xizmat qilgan ajdodlarimizni ba'zan inkor etamiz. Ammo ular yashagan davrni tushunishga harakat qilsak, o'sha soxta g'oyalarga, ular ona yurtlarini mustaqillik va taraqqiyot manzillariga yetaklashiga chin dildan ishonishgan. Biz olis yillardan turib nazar solganda, ko'rayotgan holatlarni

ular ko'rishmagan. Shu sababli, biz ularni tanqid qilish emas, balki tushunishga harakat qilishimiz lozim. Chunki hech kim tarix g'ildiragiga to'siq bo'lolmaydi. Tarixiy jarayondagi xatolarni anglash uchun, ba'zan uni yashab o'tish talab etiladi.

Хулоса қилиб айтганда, 1920-1930-yillarda Xorazmda o'nlab gazeta va jurnallar chop etilgan. O'z davrida ular xalqni uyg'otish, ma'naviy-ma'rifiy jihatdan yuksaltirish borasida ulkan vazifalarni bajargan. Mazkur matbuot namunalari davrning ijtimoiy hayotini, faol tarixiy jarayonlarni aniq tasavvur etishimizda, tarixni to'g'ri baholashimizda katta ahamiyatga ega.

"Inqilob quyoshi" gazetasi Xorazmda tashkil etilgan ilk gazeta hisoblanadi. 1920-yil 6-martda uning ilk soni chop etiladi. Unda davr hayoti, ijtimoiy-siyosiy masalalar, zamondoshlarni uyg'otishga, mustaqillik g'oyalarini singdirishga, faollikka, mehnatkashlikka da'vat, chaqiruv ustuvorlik qilganini kuzatamiz. Gazeta mundariyasi va ruknlari bilan tanishganda, mavzularning rang-barangligini, yangiliklarning ko'pligini, O'zbekiston, xususan, Xorazmda yuz berayotgan barcha voqea-hodisalar keng ko'lamda qamrab olinganligini ko'ramiz. Jahonda yuz berayotgan xabarlar yuzasidan axborotlar bilan tanishamiz.

"Inqilob quyoshi" gazetasida ijtimoiy hayot hodisalarining yoritilishi bilan birga, davr adabiyoti, adabiy jarayon, san'at borasida ham ma'lumotlarga duch kelamiz. 1923-yil sentyabr oyida mazkur gazetada chop etilgan she'rlar jamlanib, "O'zbekcha inqilobiy she'rlari yug'urumi" sarlavhasi bilan Xivada to'plam holida chop etilgan. Mazkur to'plamda jamlangan nazm namunalari bilan tanishib, gazetada davrning muhim xabarlarini bilan bir qatorda she'riyat, adabiyot namunalari ham xalqni uyg'otish, jadidchilik g'oyalarini targ'ib etishda qanchalik muhim vazifalarni bajarganligining guvohi bo'lamiz.

Gazeta sahifalarida turli e'lonlar, yangiliklar haqida xabarlar ham berib borilgan. Unda hududning ma'naviy-ma'rifiy hayotiga oid xabarlarni ham uchratamiz. Jumladan, muzey ochilgani, teatr tashkil etilgani, yangicha usuldagi maktablar soni kundan-kunga ko'payib borayotgani haqidagi ma'lumotlarni ham kuzatamiz.

Xorazm matbuoti o'ziga xos xususiyatlarga ega. Ammo shu paytgacha ular yetarli o'rganilmagan. Hatto, 1930-40-yillarda Xivada "Bo'l tayyor" deb nomlangan bolalar gazetasi ham chop etila boshlagan.

XX asrning 20-yillarida ayol muxbirlar ham yetishib chiqdi. Ular ham Xorazm ijtimoiy hayotining gullab yashnashida, jamiyatdagi

muhim muammolarni ko'tarib chiqishda faollik ko'rsatishdi. Ko'plab o'zlariga o'xshagan xotin-qizlarga namuna bo'lib, ularning ijtimoiy hayotda o'z o'rinlarini topishlariga sababchi bo'ldilar.

Ko'rinadiki, maqolada e'tibor qaratilgan muammolar keng qamrovli tadqiqotlarni taqozo etadi. Ularni maxsus ilmiy o'rganish davrimizning nihoyatda dolzarb vazifalaridandir. O'ylaymizki, adabiyotshunoslik va jurnalistika tarixi bilan qiziquvchi yoshlarimiz mazkur masalalarga, albatta qaytadilar.

Adabiyotlar

- Adizova, I. I. (2024). Interpretation of the Poetic Views of the Period in Mutribi Tazkiras (Essays). *SPAST Reports*, 1(1).
- Adizova, I. GENESIS AND HISTORICAL PERFECTION OF THE GENRE" FARD.
- Adizova, I. (2019). THE GENRE OF MUSALLAS IN UZBEK CLASSICAL LITERATURE. *Theoretical & Applied Science*, (12), 648-651.
- Adizova, I. (2019). O'zbek mumtoz adabiyotida harora g'azallar. *Oltin bitiglar-Golden Scripts*, 4(4).
- Ataullayeva, S. (2024). THE STORY AS A GENRE OF LITERATURE. Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры, 4(6), 14-17. извлечено от <https://in-academy.uz/index.php/ejsspc/article/view/33062>
- Ataullayeva Sitorabonu. (2024). A Comparative Analysis of Short Story Traditions in Uzbek and English Literature: Cultural, Structural, and Thematic Differences. *International Journal of Formal Education*, 3(12), 37-42. Retrieved from <http://journals.academiczone.net/index.php/ijfe/article/view/4034>
- Баёний. (1991) Шажарайи хоразмшоҳий. Нашрга тайёрловчи Иқболой Адизова. – Т.: Камалак. – б. 98.
- Бекмуҳаммад, У. (2012). Хоразмга ошуфта қўнгиллар. – Т.: Янги аср авлоди. – б. 156.
- Жумахўжа, Н., Адизова, И. (1995). Сўздин бақолироқ ёдгор йўқдир. Т.: Ўзбекистон.
- Каримов, Н. (2006). Қурбон Берегин қисмати. – Т.: Фан. – б. 206.
- Мамадаминова, Б. (2023). Хоразмда маданият муассасаларининг ташкил этилиши. "Фалсафа ва ҳуқуқ" журналы, 2-сон, б. 155-158.
- Раҳимов, Н. (2022). Хоразм халқ шўролар жумҳурияси тарихини ўрганиш муаммолари ва ёндашувлар. – Т.: Лессон Пресс. – б. 185
- Ўзбекча инқилоб шеърлар юғуруми. (1923). – Хива. – Қўлёзма.
- Madirimova, S. (2024). To'ramurod to'ra Sayyid Muhammadxon o'g'li hayot yo'li va ijodiy merosi. *Oltin bitiglar-Golden Scripts*, 2(2).
- Madirimova, S. (2021). "Majmuayi muxammasoti ash-shuaroyi Feruzshohiy" to'plamida Mutrib she'rlari. *Oltin bitiglar-Golden Scripts*, 1(1).

The power that awakens the nation

Iqboloy Adizova¹

Abstrakt

This article describes the stages of formation, emergence and development of Khorezm modern press. First, the socio-historical foundations of its creation are studied. It is based on the information and press texts of the great son of the Khorezm people, poet, historian, statesman Muhammad Yusuf Bayani's historical work "Shajarai Khorezm Shahi". The last - 15th chapter of "The Genealogy of Khorezm Shahi" describes the social and historical life of the second half of the 19th century and the beginning of the 20th century, the experiences of the people, the heartbreaks, the enthusiasm and selflessness of the intelligentsia, related to the emergence of the need for Russian autocracy, freedom and independence. These images introduce us to Khorezm modernism and the historical realities that led to its formation. Provides information about active participants, passionate leaders and organizers of the process. For this reason, we drew conclusions based on this work and press sources of the time when creating the research. The first local newspaper of the Khorezm Jadid press is "The Sun of the Revolution." It began to be published on March 6, 1920. The article also reveals the fate, significance, and place of this publication in public life.

Keywords: *press, jadid, polygraphy, printing, repression, revolution, education, lithography, nail printing.*

References

- Adizova, I. I. (2024). Interpretation of the Poetic Views of the Period in Mutribi Tazkiras (Essays). *SPAST Reports*, 1(1).
- Adizova, I. GENESIS AND HISTORICAL PERFECTION OF THE GENRE" FARD.
- Adizova, I. (2019). THE GENRE OF MUSALLAS IN UZBEK CLASSICAL LITERATURE. *Theoretical & Applied Science*, (12), 648-651.
- Adizova, I. (2019). O'zbek mumtoz adabiyotida harora g'azallar. *Oltin bitiglar-Golden Scripts*, 4(4).
- Ataullayeva, S. (2024). THE STORY AS A GENRE OF LITERATURE. Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры, 4(6), 14-17. извлечено от <https://in-academy>.

¹ Adizova Iqboloy Istamovna – doctor of philological sciences, professor. Tashkent State University of Uzbek Language and Literature named after Alisher Navoi.

E-mail: ataullo98@mail.ru

ORCID ID: 0000-0002-3685-9955

For citation: Adizova, I. 2025. "The power that awakens the nation". *Uzbekistan: Language and Culture*. 2 (2): 5 – 19.

uz/index.php/ejsspc/article/view/33062

- Ataullayeva Sitorabonu. (2024). A Comparative Analysis of Short Story Traditions in Uzbek and English Literature: Cultural, Structural, and Thematic Differences. *International Journal of Formal Education*, 3(12), 37-42. Retrieved from <http://journals.academiczone.net/index.php/ijfe/article/view/4034>
- Bayoniy. (1991) Shajarayi xorazmshohiy. Nashrga tayyorlovchi Iqboloy Adizova. – T.: Kamalak. – b. 98.
- Bekmuhammad, U. (2012). Xorazmga oshufta ko'ngillar. – T.: Yangi asr avlodi. – b. 156.
- Jumaxo'ja, N., & Adizova, I. (1995). So 'zdin baqoliroq yodgor yo 'qdir. T.: *O'zbekiston*.
- Karimov, N. (2006). Qurbon Beregin qismati. – T.: Fan. – b. 206.
- Mamadaminova, B. (2023). Xorazmda madaniyat muassasalarining tashkil etilishi. "Falsafa va huquq" jurnali, 2-son, b. 155-158.
- Rahimov, N. (2022). Xorazm xalq sho'rolar jumhuriyati tarixini o'rganish muammolari va yondashuvlar. – T.: Lesson Press. – b. 185
- O'zbekcha inqilob she'rlar yug'urumi. (1923). – Xiva. – Qo'lyozma.
- Madirimova, S. (2024). To 'ramurod to 'ra Sayyid Muhammadxon o 'g 'li hayot yo 'li va ijodiy merosi. *Oltin bitiglar-Golden Scripts*, 2(2).
- Madirimova, S. (2021). "Majmuayi muxammasoti ash-shuaroyi Feruzshohiy" to 'plamida Mutrib she'rlari. *Oltin bitiglar-Golden Scripts*, 1(1).

MAQOLA TAQDIM QILISH TALABLARI

O'zbekiston: til va madaniyat (O'zTM) – zamonaviy O'zbekiston (sobiq Turkiston) bilan bog'liq bevosita Markaziy Osiyo mintaqasini birlashtiradigan til, tarix, san'at, etnografiya, madaniyat va ijtimoiy fanlar sohalarini qamrab olgan ilmiy jurnaldir. O'zTM munozarali, zamonaviy, innovatsion, konseptual jihatdan qiziqarli, original mavzudagi ilmiy tadqiqotlarni nashr qiladi. Jurnal lingvistika, adabiyotshunoslik, tarjimashunoslik, din, falsafa, ilohiyot, fan, ta'lim, metodika, sotsiologiya, psixologiya, tarix, madaniyat, san'at, etnologiya, etnografiya, antropologiyaga oid ilmiy yo'nalishdagi maqolalar va taqrizlar hamda konferensiya hisobotlarini qabul qiladi.

I. Maqola taqdim etish uchun umumiy talablar

Qo'lyozmalar o'zbek, ingliz, rus, fors, shuningdek, boshqa turkiy tillarda ham qabul qilinadi. Agar muallif o'z maqolasini jurnalning muayyan sonida nashr ettirmoqchi bo'lsa, unda qo'lyozma jurnal nashridan kamida besh oy oldin taqdim etilishi lozim.

Qo'lyozmalar MS Word (.doc) formatida (uzlangcult@gmail.com) elektron pochtasiga yuboriladi. Iqtiboslar va izohlar uchun MS Word menejerini qo'llash mumkin.

Barcha qo'lyozmalar tahririyatga muallif (mualliflar) haqidagi qisqacha ma'lumot bilan taqdim etiladi.

Asosiy matn *Times New Roman* shrifti, 14 hajm, satr oralig'i 1 interval, hoshiyalar chapdan 3 sm, o'ngdan 1,5 sm, yuqori va pastdan 2 sm bo'lishi kerak.

Maqolalar *The Chicago Manual of Style, 16th Edition* formatida shakllantiriladi. Maqola matni 3 000–5 000 so'zdan iborat bo'lishi kerak.

O'zbek va ingliz tillarida 100–150 so'zdan iborat abstrakt (Abstrakt) va 5–10 so'zdan kam bo'lmagan kalit so'zlar (o'zbek va ingliz tillarida). Abstraktda maqolaning qisqacha mazmuni va dolzarbligi, tadqiqot natijalari aks etishi lozim.

Adabiyotlar ro'yxati 5 sahifadan oshmasligi kerak.

Kitobga taqriz (ingliz yoki boshqa tillarda bo'lishi mumkin) 1500 so'zdan oshmasligi talab etiladi.

Taqriz formati: 1) sarlavha: kitob nomi, muallif (mualliflar), nashr qilingan shahar: nashriyot nomi, nashr yili, sahifasi soni. Narxi, ISBN raqami, (qattiq/yumshoq muqova); 2) taqriz so'ngida: taqrizchining F.I.O., ish joyi, pochta manzili.

II. Maqola bo'limlarini rasmiylashtirish

Maqola nomi – normal harflarda, to'q bo'yoqda, 16 hajm.

Maqola nomi o'zbek va ingliz tillarida (agar maqola boshqa tilda yozilgan bo'lsa, maqola yozilgan til va ingliz tilida) beriladi.

Maqola kirish, asosiy qism bo'limlari va xulosadan tashkil topadi.

Maqola bo'limlari sarlavhasi – to'q bo'yoqda, 14 hajm.

III. Maqolada tarjimalardan foydalanish

Boshqa tillardagi matn yoki boshqa manbalar tarjimoni aniq ko'rsatilishi kerak. Agar matn maqola muallifi tomonidan tarjima qilingan bo'lsa, u holda "tarjima muallifniki" shaklida beriladi.

Rasmiy nashrdan olingan tarjima-matn tahrir qilinmaydi.

Zarur holatda tarjima matnga sana, turli diakritik belgilar va boshqa elementlar kiritilishi mumkin.

Tarjima qilingan matn olingan manba nomi asl holicha beriladi. Zarur deb topilsa, uning nomi qavs ichida berilishi mumkin.

Geografik nomlar tarjima qilinmaydi va asl shaklida beriladi.

Tashkilotlar nomi tarjima qilinmaydi va asl shaklida beriladi.

Davr nomi rasmiy qabul qilingan shaklda beriladi.

IV. Ko'chirma va tarjima parchaning berilishi

Manbadan olingan ko'chirma parcha asosiy matndan 1 qator tashlab ajratiladi, satr oralig'i 1 interval, markazda, 12 hajmda yoziladi.

Ko'chirmaning tarjimasi qavs ichida () satr boshidan yozilishi kerak. Bunday ko'chirma *Times New Roman* shrift, 12 hajm, normal yozuvda beriladi.

V. Havola va izohlar berish

Manbaga havola matn ichida to'rtburchak qavsda [] beriladi. Havola qilingan manbalar bir nechta bo'lsa, ular nuqtali vergul (;) bilan ajratiladi.

Izohlar tegishli sahifa pastida, tartib raqami bilan joylashtiriladi.

VI. Qo'lyozma (toshbosma) manbalar va nashr etilgan asarlar bibliografiyasi

Bibliografiyada muallif yoki asar nomi satr boshidan, boshqa barcha qatorlari xatboshidan yoziladi. Adabiyotlar *bibliografiyada* o'zbek lotin alifbosi tartibida ko'rsatiladi.

V.1. Qo'lyozma va toshbosma manbalar bibliografiyasi

Qo'lyozma yoki toshbosma manbalarni bibliografiyada o'zi yozilgan grafikada berish maqsadga muvofiq. Lotin alifbosidagi transliteratsiyasini berish ham mumkin. Ba'zan qo'lyozma asarning nomi muallif ismidan oldin yozilishi ham mumkin.

Muallif nomi. Ko'chirilgan asr (agar mavjud bo'lsa). Asar nomi. Qo'lyozma (toshbosma): saqlanayotgan joy, inventar raqam.

Xondamir. XV asr. Makorim ul-axloq. Qo'lyozma: O'zFASHI, № 742.

Matnda qo'lyozma (toshbosma)ga havola berish:

[Xondamir, Makorim, 17^a]

VII.2. Kitoblar uchun

Bibliografiyada:

Familiya, ism. Nashr yili. *Kitob nomi*. Shahar: Nashriyot nomi.

Qudratullayev, Hasan. 2018. *Boburning adabiy-estetik olami*. Toshkent: Ma'naviyat.

Matnda kitobga havola:

[Familiya kitob nashr yili, sahifa raqami]

[Qudratullayev 2018, 99]

Agar bir muallifning bir yilda nashr qilingan kitoblaridan foydalanilgan bo'lsa, bibliografiyada kitobning nashr yili o'zbek lotin alifbosi harflari bilan ajratilib ko'rsatiladi.

Sirojiddinov, Shuhrat. 2011 (a). *Alisher Navoiy: manbalarining qiyosiy-tipologik, tekstologik tahlili*. Toshkent: Akademnashr.

Sirojiddinov, Shuhrat. 2011 (b). *O'zbek adabiyotining falsafiy sarchashmalari*. Toshkent: Akademnashr.

Matnda kitobga havola:

[Sirojiddinov 2011 (a), 99]

[Sirojiddinov 2011 (b), 67]

Ikki muallif tomonidan yozilgan kitobni bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism va Ism Familiya. Nashr yili. *Kitobning nomi*. Shahar: Nashriyot nomi.

Abdurahmonov, G'anjion, Alibek Rustamov. 1984. *Navoiy tilining grammatik xususiyatlari*. Toshkent: Fan.

Matnda kitobga havola:

[Familiya va Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Abdurahmonov, Rustamov 1984, 52]

Agar kitobning uch va undan ortiq muallifi bo'lsa, bibliografiyada barcha mualliflarning ismi to'liq yoziladi. Bunday kitobga havola qilinganda, birinchi muallifning ismi yozilib, davomida *va boshqalar* deb ko'rsatiladi:

[Familiya va boshqalar nashr yili, sahifa raqami]

[Vohidov va boshqalar 2010, 847]

Kitob yoki to'plam maqolasini bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Kitob yoki to'plam nomi*, Ism Familiya, Ism Familiya muharrirligida, maqola sahifasi raqamlari. Shahar: Nashriyot.

Abdug'afurov, Abdurashid. 2016. "Badoye' ul-bidoya"ning tuzilish sanasi". *XX asr o'zbek mumtoz adabiyotshunosligi*, Olim To'laboyev muharrirligida, 174–184. Toshkent: "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" Davlat ilmiy nashriyoti.

Matnda kitob yoki to'plam maqolasiga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Abdug'afurov 2016, 176]

Elektron shaklda nashr qilingan kitoblar uchun:

Elektron kitobning bir nechta formati bo'lsa, bibliografiyada foydalanilgan format ko'rsatiladi. Elektron kitobning internet manzili (URL) hamda shu manba olingan sana ko'rsatilishi lozim.

Elektron kitobni bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. *Kitob nomi*. Shahar: Nashriyot nomi. URL. Foydalanilgan sana.

Mamatov, Ulug'bek. 2018. *O'zbekiston madaniyatida tarixiy janrdagi tasviriy san'at asarlari*. Toshkent: Mumtoz so'z. <https://kitobxon.com/uz/catalog/sanat/>. 12.03.2019.

Matnda elektron kitobga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Mamatov 2018, 11]

Ikki mualliftomonidan yozilgan elektron kitobni bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism va Ism Familiya. Nashr yili. *Kitobning nomi*. Shahar: Nashriyot nomi. Internet adres (URL).

Sirojiddinov, Shuhrat va Sohiba Umarova. 2017. *O'zbek matnshunosligi qirralari*. Chikago: Chikago universiteti nashriyoti. <http://press-pubs.uchicago.edu/founders/>.

Matnda elektron kitobga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Sirojiddinov 2017, 19-hujjat]

VII.3. Jurnal maqolasi uchun

Chop etilgan jurnal maqolasini bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi". *Jurnal nomi* jurnal soni: maqola sahifalari.

Mahmudov, Nizomiddin. 2013. "Termin, badiiy so'z va metafora". *O'zbek tili va adabiyoti* 4: 3 – 8.

Matnda jurnal maqolasiga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Mahmudov, 2013, 5]

Elektron jurnal uchun:

Elektron jurnal uchun jurnalning DOI manzili ko'rsatiladi. Agar DOI manzili mavjud bo'lmasa, internet adresi ko'rsatilishi kerak (URL). DOI – bu o'zgarmas ID bo'lib, internet tarmoqlarining elektron adreslari tizimiga ulangan, ya'ni manbani boshqaruvchi <http://dx.doi.org/> manzildir.

Elektron jurnal maqolasini bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Jurnal nomi* jurnal soni: maqola sahifalari. DOI adres (yoki URL).

Aminov, Hasan. 2018. "O'zbekiston san'atida temuriylar siymosi". *O'zbekistonda xorijiy tillar* 2: 246 – 253. doi: 10.36078/1596780051.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Aminov 2018, 248]

7.4. Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal uchun

Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasiga havola matn shaklida beriladi (masalan, Muhammadjon Imomnazarovning 27.02.2005dagi "O'zbekiston adabiyoti va san'ati" gazetasida chop etilgan maqolasida

aytilganidek...); odatda, bunday manbalar umumiy adabiyotlar ro'yxatida keltirilmaydi. Agar keltirilsa, kitoblarga qo'yiladigan talablarga asosan beriladi.

Agar onlayn maqolaga havola berilayotgan bo'lsa, uning internet manzili (URL), maqola olingan sana ko'rsatilishi kerak.

Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasini bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Gazeta-Jurnal nomi*, nashr sanasi. Imomnazarov, Muhammadjon. 2005. "Jomiy "Xamsa" yozganmi?." *O'zbekiston adabiyoti va san'ati*, January 25.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Imomnazarov 2005, 4]

Elektron gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasini bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Jurnal nomi*, nashr sanasi. Internet adres.

Jabborov, Rustam. 2019. "Navoiyning Tabrizda yashagan xorazmlik kotibi". *UZA: O'zbekiston Milliy axborot agentligi*, 08.12. <https://uza.uz/uz>.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Jabborov 2010, 17]

Maqola so'ngida foydalanilgan adabiyotlar o'zbek lotin alifbosi tartibida beriladi. Adabiyotlar ro'yxati ikki qismdan iborat bo'lishi, birinchi qismda foydalanilgan adabiyot chop etilgan grafikada yuqorida ko'rsatilgan shaklda rasmiylashtirilishi, ikkinchi qismda esa barcha foydalanilgan adabiyotlar o'zbek lotin alifbosida berilishi talab qilinadi. Misol uchun:

Adabiyotlar

Баранов, Х.К. 1958. Арабско – русский словарь. Москва: Наука.

Adabiyotlar

Baranov, X.K. 1958. Arabsko – russkiy slovar. Moskva: Nauka.

Maqolani rasmiylashtirish talablarining ingliz tilidagi variantini "*The Chicago Manual of Style, 16th Edition*" qo'llanmasi yoki <https://www.chicagomanualofstyle>. havolasidan ko'rib olishingiz mumkin.

GUIDELINES FOR CONTRIBUTORS

Uzbekistan: Language and Culture is an academic journal, publishing research in linguistics, history, literature, translation studies, arts, ethnography, philosophy, anthropology and social studies. We aim to publish cutting edge, innovative, conceptually interesting, original case studies and new research, which shape and lead debates in multifaceted studies. We do not publish economic analyses or policy papers. Any opinions and views expressed in publications are the opinions and views of

the authors, and the publishers are not responsible for the views/ reviews of the contributors.

The journal is published four times a year. The language of articles can be English, Russian and Uzbek. Other Turkic languages are also welcomed. In addition to research articles, the journal welcomes book reviews, literature overviews, conference reports and research project announcements.

1. General

- Submission Guideline

1. Manuscripts may be submitted at any time during the year. However, if the author wishes to have his/her manuscript published in a certain issue of the journal, the submission should be made at least five months in advance of the proposed publication date.

2) Manuscripts should be submitted by email (uzlangcult@gmail.com) as an attachment in MS Word document (.doc) format and use MS Word Source.

3) All manuscripts should be submitted with a cover page including an email address, a mailing address and a short introduction about the author(s) /contributor(s)'.
'

2. Manuscript format

1) The main texts should be written in Times New Roman font, 12 point, and single-spaced in 44 pagination with 1-inch margins.

2) Submissions must follow the author-date system of The Chicago Manual of Style, 16th Edition.

3) Quotations are given in brackets in the text.

4) A research article should normally be no more than 9,000 words in length, including the following contents:

- an abstract of 150-200 words (in English, Russian, and Uzbek) and seven to ten keywords;

- a list of references of no more than five (5) pages;

- tables and figures, if any.

5) A book review should generally be about 1,500 English words (or other languages) in length, and must include the heading and closing in the following format:

- Heading: Title of the Book. By Author's Name(s). City of Publication: Publisher Name, Year. pp. Price, ISBN:, (hardcover/paperback).

- Closing: Book reviewer's name, affiliation and postal address at the end.

6) Style Points Headings. Limit: Four levels.

Level 1. Title Style (e.g. the first letter of each word upper case, except prepositions), Bold, and 14 point.

Level 2. Title Style, Italics, 14 Point.

Level 3. Modified "down" style (first letter upper case, or first letter of first two words if the first word is an article), Bold, and 12 point.

Level 4. Modified down style, Bold, 11 point.

3. Style and Usage

1) Translation

- Translated excerpts from classical texts or non-English sources should be annotated with clarification of its original/published language and translator. Likewise, "Author's own" translations of quoted texts should be noted as such.

- The author is expected to provide an English translation of key terms in the work, rather than a translator without expertise in the subject.

- Excerpts or quoted texts from published translation will not be edited. However, UzLC editors may query or modify translations of key terms or texts provided by the author.

- Where necessary, short supplementary information such as dates, an item in its original characters, or the Romanized form of a non-English item, may be included.

- Names of foreign publishers, and titles of sources published in a foreign language should primarily appear in Romanized form without translation. However, if necessary, a translation may be added in brackets ([]).

2) Names and Terms

- Place Names (foreign):

Designation for division of areas should be either translated or hyphenated after the given area name.

Designation for geographical/structure names are not hyphenated, and appear without the equivalent English term.

Institutional names are considered proper nouns. Their names should appear following the preference of the individual institutions.

3) The descriptive designation of a period is usually lowercase, except for proper names or traditionally capitalized terms.

4. Quotation

1) Block Quotations:

- A block quotation should start with double line spacing and an indentation from the left margin. From the second paragraph of the block quotation, additional paragraph indentation is needed.

Texts in block quotation should be written in Times New Roman 10 pts., and not be entirely italicized.

5. Others

1) There is one space after sentence punctuation and not two.

2) The end parenthesis, closing quotation mark, and footnote numbers come after the sentence punctuation.

3) For parentheses within parentheses, use brackets ([]).

6. Basic Citation Format

The following examples illustrate citations using the **author-date** system. Each example of a reference list entry is accompanied by an example of a corresponding parenthetical citation in the text. For more details and many more examples, see chapter 15 of *The Chicago Manual of Style*.

BOOK

Reference List (hanging indent):

Pollan, Michael. 2006. *The Omnivore's Dilemma: A Natural History of How Eating Has Evolved*. New York: Penguin.

In Text Cite:

[Pollan 2006, 99–100]

Reference List (hanging indent):

Ward, Geoffrey C., and Ken Burns. 2007. *The War: An Intimate History, 1941–1945*. New York: Knopf.

In Text Cite:

[Ward and Burns 2007, 52]

For four or more authors, list all of the authors in the reference list; in the text, list only the first author, followed by et al. (“and others”):

[Barnes et al. 2010, 847]

Reference List (hanging indent) book chapter:

Kelly, John D. 2010. “Seeing Red: Mao Fetishism, Pax Americana, and the Moral Economy of War.” In *Anthropology and Global Counterinsurgency*, edited by John D. Kelly, Beatrice Jauregui, Sean T. Mitchell, and Jeremy Walton, 67–83. Chicago: University of Chicago Press.

In Text Cite:

[Kelly 2010, 77]

Chapter of an edited volume originally published elsewhere (as in primary sources):

Reference List (hanging indent) book originally published elsewhere:

Cicero, Quintus Tullius. 1986. “Handbook on Canvassing for the Consulship.” In *Rome: Late Republic and Principate*, edited by Walter Emil Kaegi Jr. and Peter White. Vol. 2 of University of Chicago Readings in Western Civilization, edited by John Boyer and Julius Kirshner, 33–46. Chicago: University of Chicago Press. Originally published in Evelyn S. Shuckburgh, trans., *The Letters of Cicero*, vol. 1 (London: George Bell & Sons, 1908).

In Text Cite:

[Cicero 1986, 35]

BOOK PUBLISHED ELECTRONICALLY

If a book is available in more than one format, cite the version you consulted. For books consulted online, list a URL; include an access date only if one is required by your discipline. If no fixed page numbers are available, you can include a section title or a chapter or other number.

Reference List (hanging indent):

Austen, Jane. 2007. *Pride and Prejudice: A Novel in Five Books*. New York: Penguin Classics. Kindle edition.

In Text Cite:

[Austen 2007, 101]

Reference List (hanging indent):

Kurland, Philip B., and Ralph Lerner, eds. 1987. *The Founders' Constitution*. Chicago: University of Chicago Press. <http://press-pubs.uchicago>.

edu/founders

In Text Cite:

[Kurland and Lerner, chap. 10, doc. 19]

JOURNAL ARTICLE

Article in a print journal

In the text, list the specific page numbers consulted, if any. In the reference list entry, list the page range for the whole article.

Reference List (hanging indent):

Weinstein, Joshua I. 2009. "The Market in Plato's Republic." *Classical Philology* 104:439–58.

In text cite:

[Weinstein 2009, 440]

Article in an online journal

Include a DOI if the journal lists one. A DOI is a permanent ID that, when appended to <http://dx.doi.org/> in the address bar of an Internet browser, will lead to the source. If no DOI is available, list a URL. Include an access date only if one is required by your discipline.

Reference List (hanging indent):

Kossinets, Gueorgi, and Duncan J. Watts. 2009. "Origins of Homophily in an Evolving Social Network." *American Journal of Sociology* 115:405–50. doi:10.1086/599247.

In text cite:

[Kossinets and Watts 2009, 411]

Article in a newspaper or popular magazine

Newspaper and magazine articles may be cited in running text ("As Sheryl Stolberg and Robert Pear noted in a New York Times article on February 27, 2010..."); they are commonly omitted from a reference list. The following examples show more formal versions of the citations. If you consulted the article online, include a URL; include an access date only if your discipline requires one. If no author is identified, begin the citation with the article title.

Reference List (hanging indent):

Mendelsohn, Daniel. 2010. "But Enough about Me." *New Yorker*, January 25.

In text cite:

[Mendelsohn 2010, 68]

Reference List (hanging indent):

Stolberg, Sheryl Gay, and Robert Pear. 2010. "Wary Centrists Posing Challenge in Health Care Vote." *New York Times*, February 27. <http://www.nytimes.com/2010/02/28/us/politics/28health.html>.

In text cite:

[Stolberg and Pear 2010, 12]

WEBSITE

A citation to website content can often be limited to a mention in the text ("As of July 19, 2008, the McDonald's Corporation listed on its website . . ."). If a more formal citation is desired, it may be cited as in the examples below. Because such content is subject to change, include an access date or, if available, a date that the site was last modified. In the absence of a date of publication, use the access date or last-modified date as the basis of the citation.

Bibliography (hanging indent):

Google. 2009. "Google Privacy Policy." Last modified March 11. <http://www.google.com/intl/en/privacypolicy.html>.

In text cite:

[Google 2009]

Reference List (hanging indent):

McDonald's Corporation. 2008. "McDonald's Happy Meal Toy Safety Facts." <http://www.mcdonalds.com/corp/about/factsheets.html>.

In text cite:

[McDonald's 2008]

Jurnal 2017-yil 26-oktyabrda O'zbekiston Respublikasi Matbuot
va axborot agentligi tomonidan № 0936 raqam bilan ro'yxatdan o'tgan.
Tahririyatga kelgan maqolalar mualliflarga qaytarilmaydi.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy Attestatsiya Komissiyasi tomonidan
filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc)
dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalari chop etilishi lozim bo'lgan ro'yxatga
kiritilgan (30.10.2021. № 308/6).

Manzil: Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Yusuf Xos
Hojib ko'chasi 103-uy.
Telefonlar: +99871 281-45-11, +99871 281-41-93.
Website: www.uzlc.navoiy-uni.uz
E-mail: uzlangcult@gmail.com